

Párhuzamos életképek IX.

– Kérdés, meddig tartasz ki elveid mellett, a végtelenségig, vagy ráérzel, hol a határ, és kellő időben kihátrálsz belőle? – fejtegeti politikai gyakorlatának mozgatórugóit egyik magyar pártunk tevékenységében szerepet vállaló egykori tanárember, miközben Belgrád felé tartunk a nándorfehérvári diadal négy-százötvenedik évfordulójának ünnepére. Észre sem veszi, hogy tulajdonképpen párttagtársai és saját magatartásának erkölcsét minősíti. A politikával foglalkozó nemzettársainknak nem ártana, ha legalább elolvassák a nyugati nagy lapokat bemutató lapszemléket, mert így megtudhatnák, ma már nem a kommunista párt központi bizottsága szabja meg a mércét, hanem az erkölcs és politika szorosan együtt jár. Legalábbis a világ jobbik felén, ahová vigyázó szemünket kéne vetnünk.

*

– Nem értem az embereket, mennyire nem tudtak és nem tudnak élni. Annak idején, míg mások siránkoztak, keresztül-kasul bejártam a világot, és most is évente útra kelek, ha rövidebb távra is – mondja az egyik magánosan élő nyugalmazott színész. Hát, valóban nem tudtunk élni az egypártrendszer idején sem. Tizenéves koromban szombati napokon már déli tizenkét órától besorakoztam a hentesbolt elé, hogy a délután öt órakor érkező szállítmányból négy kilogramm csontot, egy disznófejet és néhány disznólabát vehessek. A csontról leszededetett húsból készült a vasárnapi ebéd, kedden körömpaprikás, csütörtökön pedig az egészben sült disznófej került az asztalra. Szombattól szombatig léteztünk a sokak által boldognak vallott titói érában. Igaz, később a markovici korszakban gyakran hangoztatott ezer márkás havi fizetés is nagy ívben elkerülte azokat, akik a pártok mögötti felsorakozás helyett a csendes értékekre összpontosítottak. Az értékeket ritkán díjazták.

*

– Nagyon szép, tiszta, rendezett települések sorjáznak a Baja–Bátaszék–Bonyhád-útvonalon is –

mondom alkalmi stoposaimnak, egy komlói bányamérnöknek és két pécsi egyetemistának, miközben Váraljára tartunk a Polgári Körök országos találkozójára.

– Igen, mert zömmel sváb települések ezek. A svábok pedig szorgalmasak, adnak környezetükre - válaszolják kórusban.

– És a magyarok? Szerbiában azzal veszik le lábukról a magyarokat, hogy dolgos, szorgalmas, művelt emberek. Ennek fejében aztán ők egész életükben dolgoznak, ma már éhbérért, így a települések is a pusztulás jegyeit hordozzák magukon.

*

– Szokatlanul más, idegenül ható falukép benyomását keltik elhanyagoltságukkal az utak menti házsorok, gondozatlan udvarok, térdig érő gazzal benőtt utcák – foglalta össze első vajdasági útjának tapasztalatait a Hajdú-Bihar megyében élő Gulyás Imre költő barátom. Így látják szülőföldünket, így látnak bennünket ma. A több mint nyolcvan év elszakíttóság alatt idegenné váltunk önmagunk számára is. Néhány évtizeddel ezelőtt még falvainkban, tanyáinkon minden tavasszal kimeszelték a házakat és a melléképületeket, gondot fordítottak a környezet rendbe tartására. Mára sikerrel tört előre a Balkán. Szemléletmódban, életfelfogásban, értékrendben már-már teljesen beolvadtunk.

*

– Munka nélkül tengődünk itt a faluban – mondja egy egyházaskéri ismerősöm.

– A tartományi privatizációs titkárság segédletével a mezőgazdasági szövetkezetet is sikeresen eladták. Egy Belgrád környéki szerb vette meg. A helybeli magyaroknak felmondott, és a Közép-Szerbiából hozott munkásokat, akik most olcsón felvásárolják az üresen maradt házakat. Kicserélődik a lakosság – vázolja a bánási történéseket az éhbértől is megfosztott asszony.

*

– Ismét nyúzzuk a parasztot - rikkant rám sokatmondóan egyik újságoldalról a nagybetűs cím. Szerzője a pártállami korszak menő újságírója. Nyugdíjas-ként ismét tollat ragadott.

– Jogom van a megélhetésre – hangoztatja, miközben a nyugdíja nagyobb, mint sokunk fizetése, akik pedig nem nyúzták, nem nyúzhatták akkor sem a parasztot, mert nem kerülhettek abba a helyzetbe, mivel nem voltak a kommunista párt tagjai! Nem írták, nem írhatták le akkor sem, hogy a helyi járulék bevezetésével tulajdonképpen sarcolják a már egyébként adózó embereket. Ennek visszas helyzetére tulajdonképpen most, a privatizáció kellős közepén döbbenhetnének rá legalább a magyar vezetők, hiszen hamarosan magánosítják azokat a létesítményeket, amelyeket végeredményben egy-egy település lakói építettek. Arról már nem is szólva, hogy a mostanában tíz évre megszavaztatott helyi járulékot majd az új tulajdonosnak, az újjgazdagnak fizetik a már-már éhbérért dolgozó megtévesztett emberek.

*

– Úgy gondolom, a magyarok azért kerültek ebbe a kutyaszorítóba, mert hátat fordítottak a nemzetnek. Veri most őket az Isten, de úgy is kell – fejtegeti az egyik utas egy szabadkai autóbuszban. Történetesen ismerem az asszonyt. Legalább harminc éve nem járt templomba, férje óhitű, aki csupán karácsonykor és a család választott szentjének ünnepekor az étrend összeállításában gyakorolja vallását.

*

– Nem szeretem, ha sürgetnek a vallási tárgyú kiállítások megtekintésére – mondja egy falusi óvónő, miután rákérdeztek, hogy nevelőmódszereiből miért hagyja ki a magyar családokat meghatározó keresztény értékeket. Pedig nincs sok időnk a töprengésre. Lépésvesztésben vagyunk. Márpedig, ha azt nézzük, mit tesznek ilyen helyzetben a parasztok, választ is kaphatunk a teendőkre, hiszen ha késésben vannak a vetéssel, gondolkodás nélkül végzik a munkát éjjel-nappal. Mennyivel korábban kell hozzálátni akkor a gyermekek neveléséhez, hogy a felnövekvő nemzedék otthon érezze magát közöttünk, sajátjának tudja nemzetünk értékrendjét.

*

– Turistautamon mindig betérek a helyi templomokba – fejtegeti egy nyolcvan körüli belgrádi magyar.

Egyébként – mint mondja, szégyelli is – nem jár templomba. Ha a hely lakóinak lelki világáról, közösségi kötődésének egészségéről képet akarunk kapni, azt a templomaikban olvashatjuk le, a múltjuk iránti tiszteletet pedig a temetőkertekben.

– Viszont milyen értékrend lehet azokban a falvakban, ahol a sírkertekben a keresztek sem látszanak ki a gazból? Aki nagyszülei sírját veszni hagyja, azt már gyermeke sem fogja tisztelni.

*

Konrád György szerint már az is antiszemitizmus, ha valaki idegenszerűnek nevezi a magyarországi kormányt. Egyébként az Országgyűlés szocialista képviselői 2007. február 20-án listát kaptak a használandó és kerülendő szavakról.

*

Milošević uralkodásának korszakában a szerb radikális tájékoztatási miniszter, Aleksandar Vučić a NATO-beavatkozás idején körlevélben szólította fel az állami költségvetésből pénzelt tömegtájékoztatási eszközök főszerkesztőit, hogy az újságokban milyen változtatott megvető jelzőkkel kell egységesen illetni a NATO-tagállamait.

*

A hunok most már nem csak Párizsban, Szabadkán is gyülekeznek. Alkalmam volt látni őket az egykori ifjúsági központba préselt, Kosztolányiról elnevezett és színházteremnek mondott sötétkamrában. Esterházy Péter, az önmagát amúgy csak az Európa Parlament betűszójaként epé-nek nevező író élvezkedett a jobbra tanulóifjúságból álló közönség előtt.

– Miként olvassák műveidet? – röppent fel a beszélgetőtárs kiművelten beavatott szárnyaló kérdése.

– Hun jól, hun rosszul – hangozott a tömör válasz, hiteles képet adva arról a folyamatról, hogy miként zuhant az egykori főnemesi család a lumpenproletárok szellemi szintjére, amelyben most a kései utód már otthonosan mozog a manírjával.

*

– Azt gondolom, Lányi Ernő a magyar kultúra része, és úgy gondolom, az egységes magyar kultúra része is – fogalmazta meg sajátos látásmódját Szabadka önkormányzatának művelődési és tájékoztatási tanácsosa, ironó a város zenei életének egykori szervezőjéről, aki 1908-ban, jóval Trianon előtt került az akkor még magyar zeneiskola élére.

– A kiserdei helyi közösségben lakossági fórumon találkozott L. I. a választóival. Hosszan ecsetelte, milyen bódultan jött a találkozóra az éppen virágzó bodzafák oltalmában – mesélte az egyik képviselő-tesztületi tanácsnok, egyébként maga is prózáíró és újságíró. Amikor az előadónő a hallgatóság soraiban meglátta tanácsnoktársát, felragyogott az arca.

– Örömmel látom, hogy itt van a politikában jártas barátom, ő majd beszél a helyi közösséget érintő kérdésekről.

A szabadkai önkormányzat szokásos sajtótájékoztatóján a polgármester művelődési és tájékoztatási tanácsosa is megjelent. Az egyik újságíró a műsorszórási pályázat vesztesének, a Szabadkai Rádióknak a sorsáról kérdezte a tanácsos-asszonyt.

– Érdemben nem tudok hozzászólni, nem követtem az eseményeket – válaszolta a város tájékoztatási ügyeiért felelős megbízott.

*

Bár az ember folyamatosan rendezgeti értékrendjét az újabb és újabb adatok birtokában, gyakran kényyszerül kisebb-nagyobb átértékelésekre. Így van ez olykor még a több száz éves történelmi eseményekkel is, amelyekről ismereteit egyoldalúsággal átítatott eszmei, világnézeti anyagból merítette, vagy meríthette. Úgy tartják, az idő és a történészek okoskodásunk és kételkedésünk nélkül is helyükre teszik az ötszáz év tatarlásában levő dolgokat, mint mondjuk a keresztes hadjárat szervezésével megbízott Dózsa György bosszú fűtötte lázadásának nemzetirtó önpusztítását. A rajta elkövetett kegyetlenség, vagy a felkeléshez alkotott későbbi eszmetöltet elegendő a feloldozáshoz? Vagy a kommunista párthoz való tartozás elegendő Áchim András egyik gyilkosának, Zsilinszky Endrének a büntett alóli felmentéséhez?

Nemcsak a skatulyát kell időnként felnyitni, hanem tartalmát is ki kell emelni ahhoz, hogy lássuk akár a cipőt is, amelyben az illető járt, így tudhatjuk meg, hogy csupán csak a cipő szorítása készítette cselekvésre.

*

Újra kell tanulnunk a fogalmak jelentését. Hány évnek, évtizednek kellett eltelnie, hogy rájöjjünk, a konzervativizmus nem maradiságot jelent. A félresiklatásban, sajnos, költőink is közreműködtek. József Attila verse után kit érdekelt már Horger Antal munkássága, vagy az Ady által geszti bolondnak megbélyegzett Tisza István, vagy a költőcske Mihályként említett

Szabolcska Mihály tevékenységének megismerése iránt hányan érdeklődtek vidékünkéről? A nagy többség elfogadta a költőóriás ítéletét. De vajon az ő ítélete volt-e, vagy a szabadkőműves Martinovics-páholyé, amelyhez többek között Schöpflin Aladár, dr. Bölöni György, dr. Jászi Oszkár, Szini Gyula vagy dr. Vámbéry Rusztem, Rákosi Mátyás védője tartozott?

*

– Nagy bajban van a nemzet - fogalmazott a Magyar Püspökkari Konferencia, és a lelki megújulásra imáét hirdetett. Csatlakozott hozzá a nagybecskereki egyházmegye, és olykor a szabadkai egyházmegye néhány templomában is felolvasták a közös imát.

– A válság mára elérte az élet minden területét – emeli ki Csoóri Sándor a Márciusi chartában, amelyet Délvidéken élő értelmiségiek is aláírtak. Mégis. Mégis megtörténik, hogy ünnepeink dátumait a szervezők kedvükre tologatják a nekik megfelelő napokra, viszonylagossá, lényegtelenné téve dátumot, napot egyaránt. A szabadkai megyés püspök áldásával és védnökségével pedig egyházi segélyszervezetünk, a Caritas pénteki napon szervezett jótékonyági bált a Népkörben, azon a napon, amelyet a délvidéki magyar katolikusok – igaz, egyre kisebb rétege – még most is „bűnbánati napként” él meg.

*

– Ott, ahol eltűnik a szentek megbecsülése, a hit igazságai lassan minden mással egy szintre kerülnek és viszonylagossá válnak – figyelmeztetett Puskás László görög katolikus pap, művész, a magyarmajdányi Szent Adalbert templom mozaik oltárképének készítője. A szent hitvalló vértanúkra való emlékezésünk mellett különleges feladatunk és kötelességünk az új vértanúkat és hitvallókat is felmutatni. Hiszen a mi környékünkön is voltak efféle világitó emberek, olyanok, akiket üldöztek az elveik miatt.

*

Közzétették a szabadkai Népkör Magyar Művelődési Központ júniusi műsorfüzetét. Megdöbbenéssel nézem, hogy 3-án, Trianon előestéjén, majd június 17-én ismét a Hit gyülekezetének nevezett nemzetidegen liberális szekta rendezvényével mossák az agyakat.

– Megfizetik a bérleti díjat, és nem lehetünk kizárólagosok – mondja ellenvetésemre az intézmény mun-

katársa. Ezek szerint, ha valaki megfizeti, nyugodtan tarthat előadást Hitler művészeti, építészeti, irodalmi "sikertörekvéseiről", vagy Chicholina is tarthatna akár gyakorlati órákkal elegyített pornótanfolyamot, mert pénzért mindenre átváltható a magyar művelődés otthona?

*

Megemlékezések Trianonról Kárpátalján, a Felvidéken, Erdélyben és az anyaországban. A Délvidéken mindössze néhány templomban délután megkondultak a harangok, valamint Újvidéken egy civil szervezet rendezett alkalmi megemlékezést. A délvidéki magyar pártok, művelődési intézmények egyike sem érzi szükségét a közös emlékezet életben tartásának.

– Régen volt az, minek bolygatni! – mondja egy volt színész.

– Az ember halottairól sem azért emlékezik meg, mert azt gondolja, egyszer csak betoppannak az ajtón – próbálom magyarázni azt, amit minden értelmiséginek tudnia kellene, hogy történelmi események, őseink, nemzeti nagyjaink, szentjeink emlékének ápolása a személyiség fejlődésében is segít, erkölcsi hatása mindennapi életünkre is kihat.

– Miért, emlékeznünk kellene erre a napra? – kapta fel fejét baráti társaságban rendezett futballozás közben legnagyobb délvidéki magyar pártunk egyik tagja, egyébként parlamenti képviselő, arra a megjegyzésre, hogy a párt és a fennhatósága alatt álló civil szervezetek egyike sem tartott megemlékezést a gyalázatos békediktátumról. A rákövetkező napokban viszont magyar pártelnökeink kórusban üdvözölték azt a bejelentést, miszerint a Fidesz és a KDNP parlamenti frakciója törvényjavaslatot nyújt be az Országgyűlésben arról, hogy június 4-e legyen a magyar ösztartozás napja.

*

Március 15. Bácskertes. Alkalmi műsor Petőfi mellszobránál. A falu énekesé mikrofonba éneklé a himnusz. A művelődési egyesület vezetősége, az iskola énekkara és az összesereglett emberek is hallgatják a fiatal tehetséget. Az utolsó akkordok után megtapsolják az előadót.

*

– Rendezvényeinken még a magyar pártok tagjai is csak dörmögnek valamit nemzeti imánk, a himnusz éneklése helyett – fakadt ki egyik magyar pártunk ma már tiszteletbeli elnöke.

*

– A kishegyesi Dombos-feszt rendezvényén nem lenne ott a helye a szlovák, ruszin, horvát és szerb fellépőknek is? – kérdezte az Újvidéki Televízió magyar szerkesztőségének átvedlésektől terhes, amúgy csak sötét figuraként emlegetett szerkesztő riportere a rendezvény egyik házigazdájától.

– Végül is ez a célunk, efelé igyekszünk – válaszolja a liberális eszméktől átítatott ifjú szervező. Ám nemcsak ők igyekeznek afelé. Magyar képviselőink is az anyanyelvű iskolák helyett már „multikulturális” oktatási intézmények viszonylatában gondolkodnak az óvodától az egyetemig.

*

Kosztolányiról nevezték el az olykor elitnek is mondott tehetség gondozó nyelvi gimnáziumot Kosztolányi szülővárosában. A szép épület előcsarnokában a diákok hirdetőablán hívják fel egymás figyelmét a fontosabb eseményekre. A helyesírási hibák láttán úgy tűnik, magyartanár nincs az iskolában.

– Kettő is van – mondja egyik ismerősöm. Így viszont annál inkább ad jellemrajzot és minősítést róluk, hogy még az érettségizők tablójára is hibásan került fel az igekötős ígét tartalmazó idézet.

*

Kárpát-medencei magyar tannyelvű iskolák igazgatói találkoztak Bácskertesben. A Felvidékről és Kárpátaljáról katolikus oktatási intézmények vezetői számoltak be tevékenységükről. Az iskola diákjai rövid alkalmi műsorral készültek köszönteni a tanácskozás résztvevőit. Az egyik kislány bátorításért édesapjához fordult.

– Ne legyen lámpalázad. Gondolj arra, hogy ez az ötven ember ugyanolyan üresfejű senki, mint apád – palántálta az önbizalmat utódjába.

*

Aláírásokat gyűjtöttek, petíciót adtak át papjuk ellen a püspöknek egyik nagyobb délvidéki magyar településünk lakói.

– Az újságoknak, a keresztény újságíróknak tájékoztatniuk kellene ezekről az eseményekről a krisztushívó olvasókat – hangzott el a keresztény értelmiségiek egyik tanácskozásán.

– Az ilyen napi hírek közlése nem egy hetilapnál dolgozó újságíró feladata – igyekezett segítségemre sietni után egyik könyvkiadónk volt vezérigazgatója, miután többen nem értettek egyet velem abban, hogy nem a világi krisztushívók feladata papjuk kiválasztá-

sa, és nincs jogosultságuk arra, hogy kisajátítsák, vagy elutasítsák őt maguktól.

– A hívek feladata, hogy felnőjenek Krisztusban és megértsék a Szent Pál-i szavakat: „Nem számít sem az, aki ültet, sem az, aki öntöz, hanem csak a gyarapodást adó Isten.” (I. Kor. 3,7) – áll az erdélyi magyar püspökök közleményében.

Aláírásgyűjtésbe, tüntetésbe kezdeni, újságokban cikkezni tehát arról, hogy melyik pap vezetése alatt hajlandók, vagy nem hajlandók az egyházhoz tartozni és templomba járni, nem más, mint a személyre szabott vallás kialakítása. Szekta táptalaját készítik elő azok, akik csak egy bizonyos személy igehirdetését készek elhinni, csak az ő közvetítésére akarnak hinni Istenben.

*

Az 1848-as szabadságharc idején Szép Ferencz plébános szolgált a szabadkai Szent Teréz plébánián. A forradalom és szabadságharc történéseinek ismertetésére hetilapot indított. Első hetilap volt ez a Délvidéken. Emellett a szabadkaiakat a betűvetésre, és a gyümölcstermesztésre tanította. Egyik civil szervezetünk szorgalmazására az elmúlt évben a nemzetét sokoldalúan szolgáló pap tiszteletére emlékszóbat rendeztek be a Hét Nap szerkesztőségében. Alkalom lenne ez, hogy megemlékezzünk nemzeti ünnepünkről.

– Nem politizálunk – hártotta el a lehetőséget a megszentelt emlékszóba létrehozását szorgalmazó civil szervezet. Mellesleg a nagy létszámú tagság közül talán öten voltak jelen a Szép Ferencz-emlékszóba szentelésén, azóta sem volt senki se kíváncsi a nemzetünket szolgáló pap munkásságát felvillantó fényképekre.

*

– Miért kell ezt emlékszóbanak nevezni, amikor csak tizenöt berámázott másolat idézi Szép Ferencz egykori szabadkai jelenlétét? – jegyzi meg valaki, bizonyosságát adva, hogy a térség magyar tárgyi és szellemi emlékeinek nyolcvanhét éve tartó megsemmisítése nem múlt el nyomtalanul.

*

Vajdasági pedagógusokkal a Felvidéken jártunk. A városokba érkezve ugyancsak pedagógusok fogadtak, kalauzoltak bennünket. A település intézményeinek, lakóinak bemutatásakor mindig érezni lehetett, figyelmük középpontjában a templom, a mélyen gyökerező, Istenbe vetett hit áll. Ebben a hitéhez való őszinte ragaszkodásban különbözik a felvidéki pedagógus

a délvidékitől. Csoda, hogy a templom alagsorába eltemetett Serédy Zsófia arcát, testét, bibliát tartó kezét a maga teljességében máig a mészkőből kioldott anyaggal őrizte meg az esővíz.

*

– Mégis csak arcátlanság, hogy Szabadkán a posta ismét lekapcsolta a kábeltévéről az MTV1 műsorát. A zentaiak, magyarkanizsaiak az Eurovíziót Budapest közvetítésében nézhették, nekünk pedig a belgrádi tálalást kellett hallgatnunk – hőzöngött egyik ismerősöm. Mit szolt volna, ha tudja, Szabadkán a kábeltévé-szolgáltatással megbízott igazgató a Magyar Nemzeti Tanács egyik hivatalnoknőjének a férje?

*

– A tompai határátelőnél a Bécsbe tartó háromszáz szerb egyetemistát öt óra hosszáig várakoztatták a magyar vámservek – adta hírül a volt felesége révén francia félműveltséggel rendelkező Bojidar r Đelić, Szerbia demokrata párti kormányalelnöke. Felháborító, folytatta a csetnik vajda híveinek stílusában, hogy Szerbia legkiválóbb fiataljait a magyar útlevelkezelők zaklatják, holott szabályos schengeni vízummal rendelkeztek. Az ügyben tiltakozott a belgrádi Képviselőház VMSZ-es képviselőcsoportja is, majd pedig eme magyar párt ifjúsági tagozata is hallatta hangját.

– Úgy látszik, a tiltakozók születésüktől kezdve kiváltságosak voltak, és már a kezdetektől diplomata útlevelel utaztak, mert különben tudnák, egy útlevel számítógépes ellenőrzése és kezelése közel egy percet igényel, háromszáz személy esetében ez hány perc és hány óra? – jegyzi meg az egyébként idény-munkára kényszerült diplomás ismerősöm.

*

– Az a dolgunk, hogy minél egyszerűbbé, gördülékenyebbé tegyük a határon való átjárást. Milyen jól esett, hogy szavamra a szerb vámos eltekintett a szentegyházafalui Gyermekfilmharmónia tagjai hangszerének időigényes számbavételétől – fejtette ki nézetét beszélgetés közben egyik pártbeavatott, akinek szavaiból kiszűrhető, csak azok járhatnak jól, akik érdekében ők megszólalnak, hiszen akkor nem érvényesek az előírások. A magukat ránk erőszakoló, a mindenkori hatalomhoz dörgölözők mennyire képesek így átérezni gondjainkat? Hogyan alakíthatnak ki magyar közösséget, érdekeket védő és segítő szabály- és törvényrendszereket?